DEBAT om
Jens Juhl Jensen: "Poesi og talforhold. Tibuls elegier", i poetik I.1.

Stud. mag. Karsten Olesen: *Juhl Jensen eller Tibul?*

Jens Juhl Jensens artikel i poetik I.1 indeholdt nogle uklarheder og visse mere end betænkelige konklusioner, som her skal diskuteres.

Juhl Jensen vil gerne opstille kvantitative relationer for at få en mere "objektiv" bestemmelse af forskellige værkers eventuelle enhed. Men et værks enhed er i første omgang et fænomenologisk givet faktum; man ved noget, men ikke meget, om hvilke formelle karakterer der svarer hertil (fx. symmetrier), og en opstilling af et relationssystem kan højst blive en hypotese om vedkommende systems betydning for enheden – aldrig en mere "objektiv" bestemmelse af den end den intuitive opfattelse. For J.J.s *Georgica*-system med dets simple symmetrier er relevans nok sandsynlig; det er mere tvivlsomt for de andres vedkommende.

Når Juhl Jensen har opstillet et relationssystem, ligegyldigt af hvilken art, regner han værkets enhed for godtgjort, uden at bekymre sig meget hverken om, hvorvidt den fundne struktur må regnes for æstetisk signifikant, eller blot om den er statistisk bemærkelsesværdig; han tager ikke hensyn til, at man i et hvilketsomhelst værk kan tælle sig frem og tilbage og opstille alle de relationer det skal være på kryds og tværs, uden at de får status som andet end konstateringer; og han taler uden videre om relationerne i et *fortolkende* sprog: dialogeklogernes placering "binder alle ti ekloger sammen i een digtsamling", der er et "gennemført grundmønster" i *Georgica*.

Med relationerne udfører J.J. et par logiske tryllekunster, idet han flere steder ud fra det foreliggende digt opstiller et system og derpå betragter digtet som en manifestation af systemet; på den måde kommer han til, at dialogeklogerne p.g.a. "positionsmekanismen" *forudsætter* alle de mellemliggende 2 x 3 digte; og han *forklarer* placeringen af Tibuls 4: elegi ud fra det "tredimensionale system", der er opstillet med samme placering som forudsætning. Tautologier præsenteres som syntetiske udsagn; der er altså i virkeligheden ikke tale om *forudsætning*srelationer i fx. eklogerne, men blot om forekomst sammen.

Hvordan skelner vi nu mellem signifikante og ikke-signifikante strukturer?

Umiddelbart må man skelne mellem tre forskellige måder, hvorpå tal- og andre formelle forhold kan komme i betragtning:

1) Generelt teoretisk i udsagn om bestemte strukturelementers æstetiske funktion – fx. i Juhl Jensens analyse af længdeforholdene i sonetten.
2) Når bestemte talforhold har betydning for fortolkningen af et foreliggende værk – som fx. *Den guddommelige Komedies* 34 + 33 + 33 = 100 sange.
3) Intentionalistisk i hypoteser om at denne eller hin forfatter har vævet bestemte talforhold ind i et værk, hvor deres betydning ellers ikke er åbenbar (visse manierismeteorier).

I 1) perciperes tallene ikke qua tal i værkets struktur, men kun som "antal" af elementer i mængder, der perciperes under eet; umiddelbart perciperes i sonetten, ifølge J.J.s analyse, 2 x 2 mængder med relationerne lang/kort og tidlig/sen indbyrdes; i mængderne på 4 og 3 linier indgår elementantallet altså ikke i nogen relationer, der skiller det fra elementerne. Man kan så, om man vil, inden for en generel teori arbejde aritmetisk med elementantallet alene, men det sker på et plan, der er metasprogligt i forhold til værket. Til denne gruppe hører også de "episke 2- og 3-taller", som de hedder i metasproget, og som inden for værket ikke er tal, men strukturprincipper.

Relevansen af beskrivelser på dette plan afhænger kun af deres forhold til en generel teori om æstetiske funktioner, og ikke af, om man umiddelbart kan "føle" nogen for-

bindelse til værkets fortolkning eller struktur. En teori i metasproget kan ikke parafrasere, kopiere eller gengive noget at værkstrukturen og kan derfor ikke henvise fænomenologisk til den sådan som en "gengivende" fortolkning kan.

I 2) fungerer tallene derimod selv som indholdselementer på linie med alle andre indholdselementer; de enkelte elementer i den mængde, de tæller, er ikke pertinente for den relation, tallene indgår i, kun mængden som helhed; ofte fordi tallene er så store, at det talte ikke kan perciperes som een mængde, men kræver tælling eller nummerering. Her kan optræde magiske og hellige tal. Relevansen af sådanne talforhold må afgøres på principielt sammen måde som betydningen af andre indholdselementer. Herunder hører Juhl Jensens påståede linieantalsrelationer hos Tibul.

3) har mest betydning som grænsetilfælde til 2). Det er almindeligt, at alle tre områder blandes sammen i argumentation.

For at beskrive Tibuls første bog går Juhl Jensen ud fra tre prædikater for hver elegi: eleginummer, linieantal og forekomst/ikke forekomst af Delia. Ved hjælp af linieantal bestemmes en tilordning to og to mellem elegierne (for øvrigt ikke entydigt: inddelingen I-IV og VIII-IX kunne erstattes med I-IX og IV-VIII); parrene inddeles så i naboer/ikke naboer og orienteres efter eleginummer, hvorpå det konstateres, at Delia-digtene udgør første term i ikke-naborelationerne og begge termer i den ene af nabo-relationerne:

Delia:	I	II	III	V	VIII
	IV	VII	X	VI	IX
				Delia	

Dette får vi så serveret på tre måder: som et "abstrakt grundmønster" (s. 95), som aritmetik (s. 96-97) og som "tredimensionalt skema" (s. 97-98). Ingen af disse formuleringer bringer andet end der allerede er sagt, og de kunne til dels være opstillet med tilfældige tal. Det er talmystik for Juhl Jensens egen regning, når han præsenterer det med så mange udenværker og med karakteristisk vaghed taler om "den nære forbindelse mellem indholdsstørrelsen Delia og det tredimensionale skema". Som Koincidens betragtet er det ikke spor mærkværdigt, at man med to givne klasseinddelinger af 10 elementer (Delia/ikke Delia og de 5 elegipar) kan finde en underinddeling af den ene (af de 5 elegipar, ved hjælp af nabo/ikke nabopar og tidlig/sen elegi) således at den samlede inddeling kan specificere, hvilke elementer der hører til hvor i den anden af klasseinddelingerne (Delia/ikke Delia). Et eksempel: Deler vi (i st. for Delia) ind i, hvilke elegier der begynder med et bogstav i første halvdel af alfabetet og hvilke med et i anden, får vi:

1. halvdel: I, II, III, V, VII, VIII
2. halvdel: IV, VI, IX, X

Beholder vi de 5 par og deres ordning i først/sidst, kommer elementerne i parrene til at tilhøre alfabethalvdelene

I 1	II 1	III 1	V 1	VIII 1
IV 2	VII 1	X 2	VI 2	IX 2

Indfører vi så i stedet for naborelationen IX. relationen: summen af elegiernes numre er/er ikke lig med et primtal, får vi, at kun II + VII = 9 ikke er primtal, de andre er. Følgelig: når der er primtalssum, begynder første elegi med et bogstav i første halvdel af alfabetet, anden med et i anden; når der ikke er, begynder begge med et i første. Hvis inddelingen af de 10 elegier i 5 par med ens sum af linier (= 162) havde været i orden, havde artiklen dog haft et originalt indhold. Juhl Jensen tillader sig imidlertid at se bort fra et vers i anden elegi (ikke første, som han fejlagtigt skriver), fordi "den nære meningsmæssige og grammatiske sammenhæng mellem de umiddelbart foregående og efterfølgende linier lader formode, at der snarere er tale om, at det pågældende vers er trængt ind i teksten ved en fejltagelse, end at det tilsvarende pentameter skulle være gået tabt". Stedet lyder:

(Venus beskytter de elskende; hun lærer dem at liste ind i sovekammeret uden at ægtemanden hører det, og at give hemmelige tegn til hinanden, selv når han er til stede)

nec docet hoc omnes, sed quos nec inertia tardat
nec vetat obscura surgere nocte timor.
En ego cum tenebris tota vagor anxius urbe, 25
.....
Nec sinit occurrat quisquam qui corpora ferro 25a
vulneret aut rapta præmia veste petat.
Quisquis amore tenetur, eat tutusque sacerque
qualibet; insidias non timuisse decet.

(og det lærer hun ikke alle, men kun dem, som hverken dovenskab sløver eller frygt forhindrer i at stå of midt om natten. Og når jeg i mørket strejfer ængstelig om i hele byen ... og tåler heller ikke, at nogen kommer og sårer mit legeme med en dolk eller river mit tøj af og leder efter penge. Den, der er besat af kærlighed, lad ham gå sikker og fredhellig hvor han vil; det sømmer sig ikke at frygte baghold.)

Det er vanskeligt at se, hvad Juhl Jensen vil udelade her. Han skal ud i byen før han kan blive overfaldet (så 25a viderefører 25) og mørket i 25 viderefører mørket i 24. Den manglende linie må have indeholdt noget i retning af "så beskytter Venus mig". Skulle Juhl Jensen have ladet sig forlede til at regne nec (24) – nec (25a) for en anafor, siden han taler om "nær meningsmæssig og grammatisk sammenhæng"?

Juhl Jensen nævner intet om, at der er to nogenlunde sikre lakuner i 10. elegi, så at der må regnes med, at to disticha mangler:

At nobis aerata, Lares, depellite tela 25
.....
hostaque e plena rustica porcus hara;

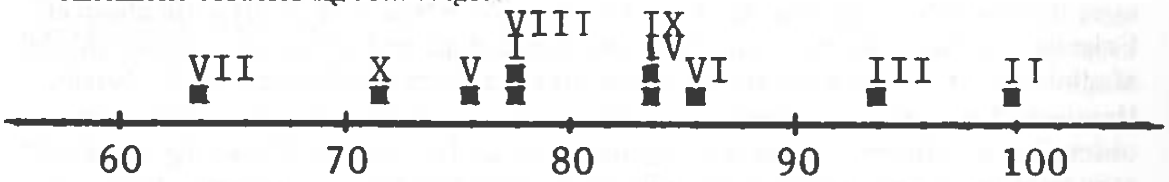
(men Larer, afværg broncevåbnene fra mig ... (og I skal modtage) ... som offer en gris fra min jævne, men fulde sti)

pace bidens vomerque nitent, et tristia duri
militis in tenebris occupat arma situs 50
.....
rusticus e lucoque vehit, male sobrius ipse,
uxorem plauste progeniemque domum.

(i fred skinner hakke og plovjern, mens den hårde soldats grumme våben i mørke fortæres af rust ... og landmanden, selv knapt ædru, fører i en vogn hustru og børn hjem fra lunden)

Med så megen sikkerhed som tekstens overlevering tillader må versantallene i II blive 100 og ikke 98, i X 72 og ikke 68. Tre af Juhl Jensens par giver stadig 162 vers sammenlagt, II + VII giver 164, III + X 166. Det kan ikke blive pænere ved omkombinering, da gennemsnit ikke mere er et helt tal. Hvor sandsynligt er det nu, at noget sådant opstår ved en tilfældighed?

Versantallene fordeler sig som følger:

Hvis de af Juhl Jensen opgivne tal havde passet, havde det, at elegierne danner par med samme sum = 2 x gennemsnit været ensbetydende med, at fordelingen var symmetrisk om gennemsnittet. At nu tre par har ens sum, betyder, at der findes et tal, hvorom 2 x 3 versantal fordeler sig symmetrisk. En statistisk beregning giver, at der for en fordeling med spredning og middelværdi som denne vil findes en middelværdi på ca. 5-6

forskellige sådanne sæt på hver 3 par. Det havde altså været mere bemærkelsesværdigt, om der ikke havde været nogen sæt (jvf. note).
Juhl Jensen taler – meget vagt – om visse indholdsstørrelser, der skulle understøtte hans system, såsom forekomst af en Priapusstatue i I og V. Men digtene har slet ikke så lidt med hinanden at gøre, som det kunne se ud til fra hans omtale af dem. Digtsamlingen danner et episk-tematisk forløb med en mængde raffinerede omvendinger af situationer, fx. lærer Tibul i II Delia midler til at skjule deres kærlighed for hendes ægtemand, og han konstaterer i VI, hvor hun har forladt ham, at de nu vendes mod ham selv; i IV klager Priapus over tidernes fordærv, over at man lader kærlighed være afhængig af gaver og betaling, og at nogel endog sætter gaver højere end digte – i V har Delia svigtet ham til fordel for en rig elsker og i IX Marathus; i I vil han gerne dø som gammel bonde i armene på sin Delia, og han vil aldrig forlade hende – i III er han alligevel taget bort i feltherren Messalas følge og ligger dødssyg langt hjemmefra uden Delia. Der findes altså mange systemer af indholdsrelationer mellem digtene, og Juhl Jensens klasseinddelinger svarer ikke til nogen af de vigtigere.

Note: På dette sted indeholder Karsten Olesens manuskript selve beregningen af sandsynligheden for forekomst af de nævnte sæt. Denne beregning må vi desværre af trykketekniske grunde udelade.

Stud. mag. Ivan Boserup: *Hvem skrev Tibul for?*

Iliaden og Odysseen er hver inddelt i nøjagtigt 24 sange. Til alt held ved vi, at det først var de alexandrinske kommentatorer, der et halvt artusind efter Homer inddelte hans værker i et lige antal sange: derfor vil ingen tage netop denne påfaldende talmæssige strukturering som bevis på, at disse to værker hver danner en ubrydelig enhed og er os overleveret fra Homer i deres helhed. Vi har også overleveret en alexandrinsk kommentar til første replik i Sofokles' tragedie *Antigone*: Den anbefaler, at man sletter tre vers i denne replik; grunden hertil er ganske givet, at Antigones replik derved får samme antal vers som Ismene's følgende svar. Der var altså i alexandrinsk tid en letpåviselig tendens til at finde eller skabe talmæssige symmetrier i litterære kompositioner. Derfor kan der heller ikke være tvivl om, at J.J.J.'s optællinger af vers hos alexandrinsk påvirkede augustæiske digtere har en særlig baggrund: der er på forhånd grund til at antage, at der findes talsymmetrier af en eller anden art hos disse digtere.
Man har da også i mange år været opmærksom på dette forhold, og der findes en række studier over talforhold hos Vergil: det er således for længst blevet påvist, at Vergils *Bucolica* er os overleveret i sin helhed. De allervigtigste af disse studier havde måske fortjent at blive anført af J.J.J. - i hvert fald sidestillede med J.J.J.'s egne kommende værker. Men at andre har fundet andre talforhold udelukker ikke, at J.J.J.'s også kan være rigtige: digtene er vel komplekse kompositioner med forskellige planer og forskellige talforhold, der ikke udelukker, men supplerer hinanden. Man må vel også antage, at de forskellige talsystemer henvender sig til et forskelligt publikum, eller i hvert fald forudsætter en forskellig grad af fordybning i kompositionsproblemet: ukompliceret – men dog signifikant – er f. eks. inddelingen: 10 x 1 digt i *Bucolica* og Tibul I. De alexandrinske digtere i Rom skrev vel ikke blot for deres egen kreds, men vel også for et større publikum, der læste digtene for deres umiddelbare indholds skyld og hverken kunne primtalslisten på fingrene eller gad tælle hundredevis af vers sammen.
Når man vil finde talstrukturer i digte, gælder det om at finde strukturer, der er *bevidst* indlagt af digteren. Derfor skal det, som man lader den fundne struktur give udtryk for, være noget, som man kan tænke sig digteren har kunnet ønske at udtrykke. Nu når J.J.J. i sin artikel ikke til andre konklusioner end at de fire digtsamlinger, han behandler,

hver danner en *enhed* og er fuldstændige sådan som vi har dem i dag. Men problemet om de latinske digtsamlingers fuldstændighed eller mangelfulde overlevering hører den moderne tid til, og er skabt af filologer på grund af den usikre overlevering i middelalderen. Ingen vil vist påstå, at Tibul og Vergil indlagde sindrige talstrukturer i deres digte *for* at læserne kunne overbevise sig om, at den bog de havde købt i boghandelen var komplet, og den middelalderlige overlevering og de dermed følgende filologiske problemer har de antikke digtere vist heller ikke taget højde for ved kompositionen af deres digtsamlinger! De talforhold som man mener at finde i hellenistisk-augusæiske digtsamlinger må have et litterært-esthetisk formål, og hvis J.J.J.'s udregninger svarer til en realitet i digtene, må man kunne få andet ud af hans skemaer, end at digtsamlingerne er komplette. Hvor vigtigt det end er at få fastslået om digtsamlingerne er fuldstændigt overleverede fra oldtiden, kan en sådan erkendelse kun være sekundær – som et slags affaldsprodukt for filologer – i forhold til den primære litterær-esthetiske fortolkning, og påvisningen af enheden må holdes nøje ude fra det egentlige og litterære formål med digtenes talmæssige strukturering.

Hvad kan talforhold da udtrykke? Jeg tror J.J.J. gør rigtigt i ikke at lade tal være pythagoræiske symboler eller lade dem angive noget bestemt i hver digtsamling. Talstrukturer har vel først og fremmest til formål at vise, at digtsamlingen er *god* og *ikke*, at den er fuldstændig eller danner en enhed: enhed får ikke esthetisk-litterær betydning før den talmæssige enhed svarer til en *indholdsmæssig* enhed, der selv først træder klart frem gennem erkendelsen af talstrukturen. Som sådan er talstruktur et ekspressivt middel på linie med andre (f. eks. retoriske) ekspressive midler, der tjener til at understrege og pointere tekstens indhold. J.J.J.'s artikel og hans kommende arbejder om talstrukturer i romersk digtning vil, såfremt disse strukturer angiver digterisk mere relevante størrelser end "enhed" og "komplethed", utvivlsomt bidrage væsentligt til en samlet forståelse af stilistiske virkemidler i oldtiden.

Litterært betydningsfulde bliver talsystemer, når de sætter begrebspar (i videste forstand) i relation til hinanden, således at hver af dem vinder yderligere relief. Vergils *Æneide* kan man f. eks. inddele i 2 x 6 sange: I-VI og VII-XII. Derved opnår Vergil bl. a. at Æneas' møje til vands sættes over for hans møje til lands; at Roms erobrings- og udslettelseskrige (de puniske) sættes over for Roms assimilationskrige (mod de italiske folk): to aspekter af romersk udenrigspolitik; at Æneas som homerisk individualistisk helt sættes over for Æneas som socialt bevidst romersk helt: VI og XII betyder hver en psykisk omvæltning for Æneas: i VI bliver han sig sit ansvar som civilisator bevidst – i XII dræber han i et raserianfald sin sidste fjende idet han selv smittes af den vildskab som han netop havde bekæmpet hos Italerne: de to heltetyper forenes i Æneas, symbol på romersk politiks paradoxale forening af mildhed og strenghed.

Men *Æneiden* kan også inddeles i 3 x 4 sange: I-IV, V-VIII, IX-XII. Dette er ikke et alternativ til 2 x 6, men komplementært og giver ny dybde: de krigerske afsnit i beg. og slut. kontrasteres med de fredelige centrale. Dette var blot nogle – for det meste velkendte – eksempler pa talforhold, der *ikke* er umiddelbart perciperbare (de strækker sig over flere tusinde vers) men *fremmer* forståelsen af værket ved at vise nye aspekter og nye lag. Dette må være det eneste kriterium for, at den funden talstruktur er reel, d.v.s. tilsigtet fra forfatterens side. Man har søgt at påvise, at *Æneiden* er komponeret på grundlag af det gyldne snits talforhold, men de afsnit man herved når frem til i *Æneiden* svarer sjældent til indholdsmæssige afsnit, og fremmer derfor ikke forståelsen af værket, og derfor er det tvivlsomt, om teorien passer. J.J.J.'s talstrukturer hos Tibul svarer nok til en indholdsmæssig inddeling i Delia/ –Delia-digte, men hans parringer af Delia-digte med hver et –Delia-digt viser ikke frem til nye dybder i disse digte. Skal Tibul ved kompositionen af digtsamlingen også have taget hensyn til et publikum, der var opmærksom på talforhold af mere subtil art, må vi ikke lade dette publikum bestå af filologer på jagt efter enheds- og fuldstændighedskriterier: der må være noget dybere som Tibul kunne tilbyde sine flittige læsere som belønning. Men det var måske kun

pladshensyn, der afskar *poetiks* læsere fra at nyde godt heraf? Jeg ser frem til, at J.J.s lovede værker udkommer.

Af tidligere litteratur er især vigtig:

W. Port, *Die Anordnung in Gedichtbuechern augusteischer Zeit*, Philologus 81, 1926, 280-308 og 427-463.

En ajourført oversigt over litteratur og hidtidige resultater giver:

H.H. Froesch, *Ovids Epistulae ex Ponto I-III als Gedichtsammlung*, diss. Bonn 1968, 55 ff.

Jens Juhl Jensen: *Tibuls poetiske teknik – et svar til Karsten Olesen og Ivan Boserup.*

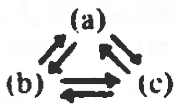
Jeg vil gerne sige Karsten Olesen tak for den ulejlighed, han har gjort sig med at gå min Tibul-artikel efter i sømmene. Han har været i stand til at sætte fingeren på et par steder, der også efter min egen opfattelse er svage punkter. Men han har samtidig, forekommer det mig, afsløret en mangel på forståelse af de rent metodiske problemer, som det har været mig væsentligt at belyse i den. Hans indvendinger, der er blevet forelagt mig i en åbenbart ret foreløbig version (se note) skal jeg i det følgende forsøge at gendrive – af pladshensyn så kortfattet, som det er forsvarligt.

Hensigten med afhandlingen var at stille visse spørgsmål, der normalt ikke forekommer læseren af de pågældende digte relevante, at levere et svar på sammen spørgsmål og at vise, at svaret kan bidrage til en grundigere og sandfærdigere forståelse af elegierne end den, man får i de filologiske udlægninger af dem. K.O.s hovedindvending er, at der ikke er nogen grund til at stille sådanne spørgsmål, at mine svar er forkerte, og at den traditionelle opfattelse af elegierne er tilstrækkelig. Vi er altså, hvad det principielle angår, særdeles uenige.

De overvejelser, der lå bag min Tibul-artikel, er følgende: enhver litterær tekst kan anskues som en ordnet række af mindre tekster (kapitler, afsnit, sætninger f.eks., eller strofer, distika, vers). Enhver sådan "undertekst" har (a) et bestemt omfang, (b) en bestemt position, (c) et bestemt sprogligt indhold. Ofte (f.eks. i en "kronologisk" fremadskridende roman) vil det afhængighedsforhold, der består mellem (a), (b) og (c), være udformet sådan, at både (a) og (b) er underordnede (c), men at der ikke består nogen direkte relation mellem (a) og (b). I det givne eksempel vil kapitlet X have en tidlig eller sen position, afhængigt af, om det beskriver en kronologisk tidlig eller sen episode; samme kapitels omfang vil være bestemt af episodens kompleksitet og den præcisionsgrad, der anvendes i beskrivelsen (dette er naturligvis meget håndfast formuleret; men jeg håber, læseren forstår, hvad jeg mener). Derimod vil det være irrelevant for kapitlets omfang, om det står i begyndelsen eller slutningen af værket. Forudsætningsforholdene ("x forudsætter y" : x → y) vil altså være udformet således:

(a) →
(b) → (c)

Den implicitte tese i min artikel var, at dette mønster ikke er det eneste mulige, men at de nævnte latinske tekster er eksempler på følgende struktur:

Altså: at alle tre fænomener er indbyrdes afhængige i de behandlede digtsamlinger, specielt i Tibuls elegier

K.O. anerkender for elegiernes vedkommende kun det første mønster ("Forholdet er, at digtene ganske enkelt danner et episk-tematisk forløb"). I det konkrete tilfælde yt-rer vor uenighed sig m.a.o. deri, at han opfatter elegierne som dannende en ret simpel struktur ("bogen er altså kun halvvejs et værk"), mens jeg deri ser et temmelig kom-plekst mønster. Værket kan utvivlsomt anskues på begge måder; men det forekommer mig indlysende, at den opfattelse, der giver den største æstetiske oplevelse, må være at foretrække ud fra et læsersynspunkt.

Spørgsmålet om den overleverede Tibul-teksts korrekthed er så indviklet, at jeg desværre ikke kan gå tilstrækkelig grundigt ind på det her (En udførligere diskussion findes i min bog om *Strukturmønstre.*) Det principielle kan ridses således op: den i håndskrif-ter foreliggende tekst er affattet i afvekslende heksa- og pentametre med een og kun een undtagelse. På dette ene sted og kun her er det ovjektivt sikkert, at der enten er et heksameter for meget eller et pentameter for lidt. Jeg går ind for den første mulighed, K.O. (og de fleste udgaver) for den anden; der kan anføres argumenter for begge an-skuelser. Et tvingende bevis er det derimod svært at stille på benene, og så længe man kun er interesseret i en ren tekstforståelse, er spørgsmålet egentlig også ret ligegyldigt, thi sammenhængen er her klar. Min opfattelse har den fordel, at den med det samme etablerer en nær forbindelse mellem Tibul og den tidligere, samtidige og efterfølgende poetiske teknik. K.O.s filistrøse logik, derimod, – "Han skal ud i byen, før han kan bli-ve overfaldet" – beriger kun forståelsen af den pågældende elegi med en *binsenwahr-heit.*

Også Ivan Boserups indlæg skal jeg forsøge at besvare så fyldestgørende som muligt, den begrænsede plads taget i betragtning. Når jeg i min artikel betonede, at talforholdene tillader at fastslå, at de pågældende digterværker er fuldstændige i deres moderne over-levering, så var det indirekte en polemisk bemærkning mod visse af de folk, der tidlige-re har givet sig af med lignende undersøgelser. F.eks. hævder Maury, der startede hele diskussionen om vergilske tal (i Revue belge de Phil. et Hist. 1944), at *Bucolica*-teksten er præget af flere lakuner. De tal, han opererer med, er altså helt vilkårlige og bygger på en række fordomme om pythagoræisk talmystik. En gendrivning af sådanne uvederhæf-tige spekulationer findes i min bog om *Strukturmønstre.* Heller ikke Tibul-teksten er, som det fremgår af K.O.s svar og mit gensvar, fri for problemer i den retning, så også der kan, håber jeg, en aritmetisk analyse bidrage til en sikrere tekstkonstitution. I øv-rigt er jo bevisligt *Æneidens* tekst *ikke* i orden: Vergil blev aldrig færdig med dette værk. I *Strukturmønstre* har jeg forsøgt at påvise, at inddelingen i 12 bøger er uoriginal. Fra Vergils side har, efter min mening, en udformning i 14 bøger været tilsigtet. Bemærk-ningen om "det gyldne snits talforhold" refererer sig sandsynligvis til den amerikanske Princeton-professor G.E. Duckworths bog om *Structural Patterns and Proportions in Vergil's Aeneid*". Dette værk lider utvivlsomt af en grundlæggende svaghed, nemlig at det overhovedet beskæftiger sig med *Æneiden*, som man til syvende og sidst ikke kan udtale sig om med sikkerhed i litterær-æstetisk henseende, fordi digtet som nævnt ikke er færdigskrevet. Men bortset herfra er Duckworths skrift særdeles værdifuldt, og jeg vil tillade mig at tvivle på, at Boserup selv kan have efterprøvet de tusindvis af indde-linger, som Duckworth har foretaget, og som Boserup udtaler sig så afvisende om.

Det er som bekendt sådan, at mangfoldige former for lyrik bygger på ganske simple regelmæssige kvantitative strukturer, f.eks. består Horats' *Integer Vitae* af 6 strofer med hver 4 linier. Den almindelige opfattelse af heksametret er, at dette versemål er så sim-pelt, at det i sin anvendelse hos f.eks. Homer eller i den romerske komedie næsten er en slags prosa: man kan blive ved med at kværne løs på det. I gængs opfattelse adskil-ler Vergils og Horats' anvendelse sig ikke fra den ældre. Min teori går ud på det stik modsatte, nemlig at disse digtere har pålagt sig selv kvantivative restriktioner af lige så bunden og konsekvent art som systemet 4-4-4...-4 i *Integer Vitae*, m.a.o. at de har om-formet heksametret fra at være et ganske neutralt versemål til at være et "lyrisk", hvis vi anvender dette ord i en rent teknisk forstand. Derimod ville jeg være meget forsigtig

med at lade "den fundne struktur give udtryk for" noget, fordi det til syvende og sidst vil betyde, at man forsøger at få en subjektiv udlægning af digtenes indhold til at stemme med en objektiv fremstilling af deres udseende. Faren for selvbedrag og cirkelslutninger er altså overordentlig stor. Der er det næppe utilbørligt at opfatte eksistensen af en bevidst numerisk teknik som et udslag af ønsket om at demonstrere et litterært tilhørsforhold. Spørgsmålet om talmønstre kan altså muligvis gøres til et kriterium for, om en digter overhovedet er "augustæisk" eller om han blot tilfældigvis har levet og skrevet på den tid. I denne henseende kan der således ikke være nogen tvivl om, at den middelalderlige kristne poet Metellus fra Tegernsee (ca. 1150 e kr. f.) i langt højere grad er i pagt med augustæisk lyrik, end f.eks. Ovid er det.

Jeg skal tillade mig at slutte med en mere privat bemærkning. Min *Langages*-artikel om *Bucolica* er blevet forsinket af forskellige økonomiske grunde. Jeg har imidlertid godt en snes duplikerede eksemplarer af den (i let udvidet version), som evt. interesserede kan få gratis ved henvendelse til redaktionen af *poetik*.

Note: Efter at Jens Juhl Jensen havde fået forelagt Karsten Olesens indlæg er dette blevet omarbejdet. Vi har aftrykt det omarbejdede indlæg.

I forbindelse med Jens Juhl Jensens artikel har vi endvidere modtaget følgende:

Stud. mag. L. Aagaard-Mogensen: *Semi-matematiske spil med tal*

Ud fra den betragtning, at ethvert sprogligt stof må realiseres lineært, og at poesi er hermed udfyldte abstrakte mønstre etableret på et kvatitativt grundlag, er Vergils *Georgica* (skrevet ca. 30 f.K.), ifølge en såkaldt kvantitativ analyse, at betragte som en litterær enhed (?). Ræsonnementet er følgende:

1. *Georgica* består af 2188 heksametre fordelt på fire libri: 514, 542, 566, 566. Antallet af heksametre delt med antal libri giver 547, der er et printal, hvilket er et vigtigt indicium for værkets enhed.

Antal heksametre i hver liber er lig to gange et primtal: 257, 271, 283, 283 – hvilket skulle etablere en ligestilling mellem et vilkårligt sæt af to eller flere libri.

Endvidere er libri ordnet således, at intet af dem er kortere end det foregående, hvilket også giver enheden. (?).

Georgica er tilegnet Maecenas; dette navn forekommer *kun* een gang i vokativ i hver liber: i I' - andet vers; i II' - 41ende vers; i III' - 41ende vers; i IV' - andet vers. Herved fastslåes at et af digtets egentlige tema uafhængigt, men åbenbart (?) essentielt element, forekommer i ensartede positioner.

Disse "dimensioner" siges at udgøre et så gennemført grundmønster at det skulle være korrekt at betragte de fire libri som eet værk og ikke en samling på fire.

2. Tænk dernæst på følgende spil: "Gud skabte de hele tal; resten er menneskeværk." Tallene har deres eget mystiske liv. Derfor sker "sammentræf" langt oftere end man kan godtgøre ved sandsynlighedsteori.

Der er en teori om at Shakespeare arbejdede på en del af Kong James' bibeloversættelse. Hvis du er i tvivl om denne teoris rigtighed, er en måde at godtgøre den på: Hvis du slår op i denne bidel på den 46ende salme og tæller til ord nr. 46 er det 'shake'. Tæl dernæst til ord nr. 46 bagfra (ordet'selah' er ikke en del af salmen), – det er 'spear'. Hvorfor 46? Jo, da Kong James' autoriserede udgave blev fuldført i 1610 var Shakespeare netop 46 år gammel.

Eller: Komponisten Bach. – Bach vidste, at summen af BACH – idet vi tilordner A:1, B:2, &c. – er 14, et multiplum af det hellige tal &. Han vidste også, at summen, ved at

anvende et gammelt tysk alfabet, er 41, det omvendte af 14 såvel som det 14ende primtal, når vi regner 1 som primtal. På denne "storslåede" enhed (14-41) udarbejdede han sin musik (fx. har det første tema i hans *Wohltemperiertes Klavier* 14 toner).
(Er disse bidrag til tallenes ontologi?)
Om vi mener beviskraften bæres af et primtal eller et helligt tal kan vel komme ud på eet. Kald dem kvantitativ analyse eller talmystik.
Jeg siger ikke at den analyses kriterier ikke er lige så gode normsæt som alle andre kunstkritiske normsæt, men de kan ikke tjene som instrument for en videnskabsmand.
3. Se på denne opgave: -- Indsæt det manglende bogstav:

I L Q
A E L
M P –

Hvordan? Måske kunne vi bruge numerologien: Tilordn A:1, B:2, &c.:

I:
8 9 7 12 5 17
1 5 12
12 11 9
13 16 – = 21

II:
9 3 12 5
1 4 5 7 17
13 3 16 5 12 – = 21

I I er differensen taget vandret, i II lodret; i begge tilfælde er resultatet 21, hvilket iflg. vor tilordning må give: U. Hvorfor er U rigtig? Numerologen: 21 er et multiplum af 3 og 7 (både prim- og hellige tal).
Det er også videnskabelig praksis at godtage resultater, der kan bruges; ligesom vi heller ikke kan anfægte numerologens omhu. Men videnskabsmanden må kunne forklare at hans oerationer er anvendelige på fænomenet.
Det er rigtigt at primtal har visse nærmere definerede egenskaber i matematik, men disse kan ikke, uden videre, overføres til et vilkårligt andet område.
Spillet (3) kan opfattes som et positionsspil; bl.a. fordi elementerne er uafhængige af hverandre, i modsætning til (1) og (2); betragter vi (1) på samme måde, opererer vi med ord, digtes materiale, ikke digte.
Alle materialer er ikke lige velegnede til at lave bøger af, men du kan ikke finde ud af fx. hvad en bog er om, ved selv en nok så videnskabelig analyse af det den er af.
Man kan heller ikke afgøre om et stykke land bør fredes ved at måle det op.
Grundbetragtningen i (1), at "alt sprogligt stof må realiseres lineært", er ikke udtømmende, thi fx. digte er ikke ord på papir, jeg skal læse det, jeg kan recitere dem, synge dem, overhøre elever i dem, &c.
Ja, hvad er digte uden (en af) disse ting?
Digte er sproglige fænomener, ikke ordsammenstillinger; den kvantitative analyse synes at overse dette. Vi kunne sige, at den viser 'formelle kvaliteter'. Vi kan også give en grammatisk redegørelse for ethvert sprogligt stof; men denne 'formelle demonstration' ville ikke berøre stoffets indhold – det mening.
Ville analysen blive rimeligere kombineret med andre typer analyser? Den mister ikke derved sit tilfældige præg.
Om vi accepterer en metode som videnskabelig afhænger ikke af i hvor vid udstrækning den er anvendelig og hvor overbevisende vi kan godtgøre dens anvendelighed, men beror vel til syvende og sidst på om den giver adæquat forståelse.
Den kvantitative analyse kan ikke være udtryk for en sådan, siden den overset dette så, måske det mest, fundamentale ved digte.

☆☆☆☆☆

Om poesi og talforhold se også
Per Nykrog, *La composition du Roland d'Oxford*, Romania LXXXVIII, 1967, p.509-26.

red.

Lene og Morten Kielland-Brandt *har sendt en kommentar til* Per Aage Brandt : *Strukturalisme på empirisk grundlag , (poetik I.1). Af pladshensyn må vi nøjes med at bringe et sammendrag i forbindelse med et svar fra artiklens forfatter :*

MATEMATIK OG METAFORIK.

Der rettes kritik mod visse formelle sager, som røber "en generel og uheldig tendens", 1) vedrørende den "lille matematiske model" side 24, 2) vedrørende "atommodellen" side 39.

1.1 L&MKB gør opmærksom på en oplagt og beklagelig skrivefejl. Der skal stå :

$$T = \int_{t_1}^{t_n} f(t)\,dt$$ (Atter den plagsomme sætternisse).

1.2 Det påpeges, at *anvendelsen* af et integral ikke er umiddelbart mulig her, idet 'trinhøjde' som mangfoldighed kun antager heltallige værdier mellem t_1 og t_n . Vi er da henvist til den platte sum :

$$T = f(t_1) + f(t_2) + \ldots\ldots + f(t_n)\,.$$

"Naturligvis skal man ikke afholde sig fra benyttelsen af symboler og matematiske operationer i litteraturvidenskaben blot med den begrundelse, at en vis del af den formodede læserskare vil have vanskelighed ved at forstå dem... Vi anser det for givet, at fremgangen i høj grad vil være betinget af benyttelsen af symbolsprog. Men det er ligeså givet, at inden for enhver videnskab (litteraturvidenskab såvel som biologi, kemi eller fysik) er indførelsen af ethvert symbol og enhver ny definition kun et gode, hvis den har en funktion, et formål. I sig selv er den et onde, derved at de mennesker, der ikke i første omgang forstår symbolikken, afskrækkes fra at sætte sig ind i emnet og eventuelt kommer til at forestille sig dette som noget mystisk og ekstra-eksakt". L&MKB har her for deres eget vedkommende åbenbart helt ret : integralet i sig selv stod for dem som "modellens" pointe og syntes da umuligt, overflødigt, ja afskrækkende, - idet det tydeligvis ikke havde den funktion at give trinhøjderne numeriske værdier. For mig tog sagen sig ikke sådan ud. Det var 'begrebsprofilen', der var målet - en fænomenologisk(ikke litteraturvidenskabelig!) størrelse, som interesserede mig, men som var svær at fastholde og manøvrere i kurant prosa. Det er klart, at den ovennævnte sum slet ikke kan hjælpe her: det er ikke modellens forudsætninger, men dens implikationer, der får mig til at vælge den.

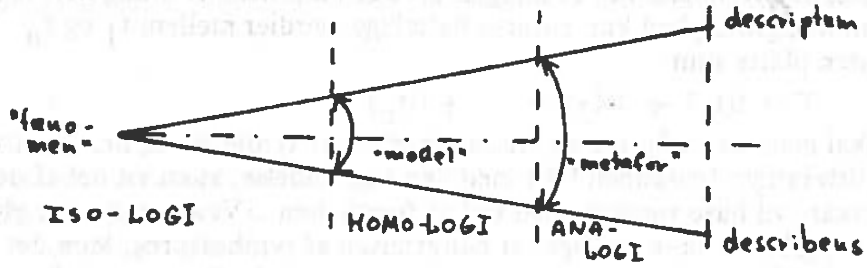
Mærkeligt nok er en anden, logisk, ejendommelighed ved min fænomenologiske udredning ikke blevet antastet: hvis moment-relationen (s. 23) er transitiv, (altså hvis 'a er moment ved b' og 'b er moment ved c' medfører 'a er moment ved c'), hvilket formodentlig må accepteres, hvis begrebet skal kunne arbejde, da er selve 'trinhøjde'-begrebet *rekursivt* bestemt. 'Trinhøjde' er momentmangfoldigheden, som netop afhænger af momenternes egen trinhøjde, osv. En sådan bestemmelse har meget ringe overtalelsesværdi, forudsætter tværtimod en allerede etableret accept af den pågældende parameter. Her er det interessant at bemærke, at mens vore gængse matematiske og logiske modeller får os til at betragte det rekursive kneb som en kortslutning, optræder det som tilladt og meget vigtig form f. eks. i datalogien, humanistikkens nye helt store metaforleverandør.

2 "Atommodellen" indført i den semantiske analyse senere i artiklen har fysisk set kun historisk interesse, skriver L&MKB videre; "men medmindre det tjener til en uddybelse af modellen forudsætninger eller konsekvenser, har påpegelsen af denne analogi intet formål. Fortsættelsen af analogien i at tale om molekyler og partikelbevægelser synes os ikke at være en sådan uddybning...".

Indvendingen er lige så karakteristisk som den første. Indførelsen af (skal vi sige) ikke-sproglig notation forstås som påpegelsen af en analogi - som jo forudsætter en

primær *logi*, en allerede forstået sammenhæng - og tjener til at uddybe modellen - formodentlig altså i forvejen ikke-forstået. Her tænker vi tydeligvis igen fundamentalt forskelligt, og forskellen er den samme som ved integral-modellen. For mig er der ikke tale om en primær, "billedløs" erkendelse og en sekundær billedlig tale. Det er ikke den færdig-erkendte sammenhæng, der "naturligt" fører mig til matematikken eller fysikken efter "passende" lignelser. I så fald ville "sagen" og "modellen" på en vis måde forudsætte hinanden; eller den sidste i hvert fald visse egenskaber ved den første.
For mig er det nærmest omvendt: det er modellens egenskaber, der afgør, hvilke sammenhænge, vi kommer til at beskrive, og valget af model afhænger simpelt hen af, om vi "kan lide" eller "kan bruge" dens resultater.

3.1 Forholdet mellem *descriptum* og *describens* kan måske antydes (ikke *illustreres*, men *tænkes*) på følgende måde:

Vinklen artikulerer altså selve *repræsentationsproblemet*, som denne diskussion dybest set angår;'en rent "fænomenal" beskrivelse måtte tænkes helt notationsløs (og derfor umulig), "modeller" forudsætter allerede en vis afstand (autonomi), men samtidig principielt et håndterbart sæt "tilordningsregler", ikke nødvendigvis eksplicitte, snarere i form af en vis (oplevet) egenskabs-identitet - angivet ved den stiplede linie: her ligger de egenskaber, descriptum og describens *har fælles* , og viderefører den fænomenale isologi, som før fik mig til at sige, at valget af model afhænger af dens fungerende egenskabers "brugbarhed". Brugbarheden ("erkendelseseffekten") kan kun afgøres i PRAKSIS; enhver erkendelsesteori der kun tager hensyn til beskrivelsens TEORETISKE dualitet, men ikke til denne medierende og styrende praksis, går så vidt jeg kan se glip af det væsentlige. Metaforen ligger "længere ude"; "tilordningsreglerne" er mere indviklede, dvs. den isologe zone, der sammenkobler den repræsenterende størrelse og den repræsenterede, ligger fjernere fra dem begge.

3.2 Den klassisk-positivistiske videnskabsfilosofi antog, ligesom L&MKB synes at gøre, at "sand" (u-metafysisk) beskrivelse sker som en ubrudt, modstandsløs bevægelse fra descriptum, OB-jekt til describens, SUB-jekt; (videnskaben og kunsten gik hånd i hånd: den enes mål var modeller, dens andens metaforer). Hvad jeg her antyder, er derimod en art *praktisk teori*, hvorefter vores faktiske aktivitet dækker hele feltet mellem figurens vinkelben: en *operativ* aktivitet - der ændrer "sagen" -, en *repræsentativ* aktivitet - der ændrer modellen - og en *ontologisk* aktivitet - der i sidste instans styrer de to første.
På den ene side kan ingen af de tre undvære nogen af de to andre, på den anden er ingen af dem entydigt afhængig af en andens beskaffenhed. Med andre ord: min forestilling om, "hvordan det faktisk hænger sammen", (ontologisk), er bestemmende både for min måde at "arbejde med sagen" og for min måde at "afbilde" den. Men selve denne forestilling – min ECRITURE – kan jeg kun gøre rekursivt rede for, vise frem, men ikke eftervise. Er vi uenige her, må vi tale sammen meget længe.

Per Aage Brandt

LITTERATURNOTER

E. D. Hirsch : Validity in Interpretation. Yale University Press. New Haven & London 1967. 274 s.

En rationel og besindig gennemgang af principielle tolkningsteoretiske problemer. Hirsch argumenterer for det synspunkt, at den der formulerer en meddelelse, også er den der determinerer hvad meddelelsens indhold er/skulle have været. Det er derfor urimeligt at se bort fra forfatterintentionen under tolkningen af meddelelsen. Endvidere at al rationel diskussion af divergerende tolkninger kræver, at man i det mindste *søger* at tale om det samme, og dette samme kunne mest bekvemt være den intenderede mening med teksten. Hvad enten man nu er enig med Hirsch på dette punkt eller ej, bør man sætte sig ind i hans ideer om gyldig tolkning, som bl.a. udspringer af en inspiration fra Emilio Betti's hermeneutik i skarp frontstilling imod Hans Georg Gadamar's *Wahrheit und Methode.*

N.E.W.

Erik Hansen og Harald Steensig (under medvirken af Ester Herlak) : Dansk er mange ting. Gjellerup 1968. 228 s.

DMT er egentlig en lærebog for 8 - 10. skoleår, men den kan læses med udbytte af alle som er villige til at se bort fra "svagheder" som skyldes indretningen på det primære publikum. Med udgangspunkt i dagligdagens sproganvendelse giver forfatterne en række redskaber som med fordel lader sig anvende også på meget komplicerede tekster. Den semantik som ligger bag bogen, kan føres tilbage til en pragmatisk udgave af den nyere filosofiske semantik. Der er rigeligt med illustrerende eksempler. Til bogen hører et opgavehefte og en lærervejledning. I forbindelse med denne bog har Erik Hansen desuden udgivet en kortfattet grammatik : *Sprogets mekanisme.*

N.E.W.

Poul Levin: Semantik. Nyt Nordisk Forlag. Arnold Busck 1968.

En let tilgængelig første indføring i semantikken. Især er de første afsnit, om lingvistisk semantik gode, mens de senere om den filosofiske semantik er mere skuffende. Bogen har været nogle år undervejs; dette forklarer at f.eks. Greimas ikke er nævnt. Bortset herfra er den velegnet som en art kommenteret bibliografisk håndbog.

N.E.W.

Tullio de Mauro : Ludwig Wittgenstein. His Place in the Development of Semantics. Foundations of Language. Supplementary Series. Vol. 3. D. Reidel. Dordrecht. Holland. 1967. 57 s.

En oversigt over semantikkens udvikling op til lige før den transformationsgrammatiske semantik, med særlig vægt på denne udviklings afspejling i *Tractatus* og *Philosophical Investigations.* Findes på Det kongelige Bibliotek.

N.E.W.

Bengt Sigurd : Språkstruktur. W. & W. Stockholm. 1967.

En lettilgængelig oversigt over den nyeste udvikling i sprogforskningen med mange litteraturhenvisninger.

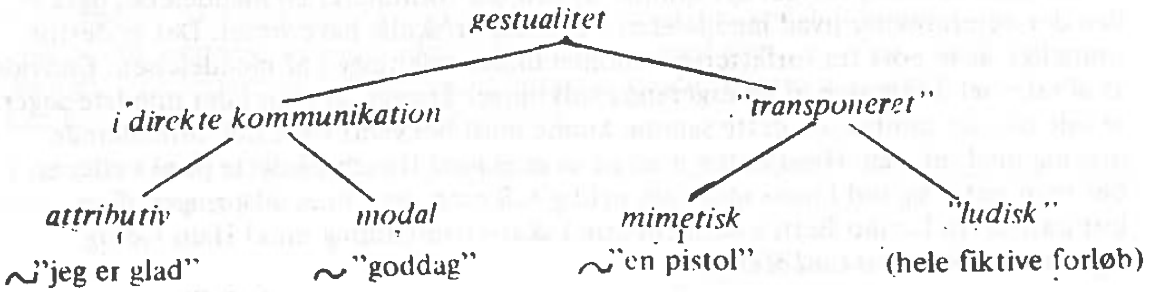
N.E.W.

Pratiques et langages gestuels, LANGAGES 1o, (red. A.J. Greimas), juin 1968.

Semiotikken, læren om tegn i almindelighed, tager sit naturlige udgangspunkt i den antagelse, at *der gives* "tegn i almindelighed". Herved vil den i sidste instans gøre front mod først og fremmest de moderne positivismer (for så vidt de hviler på forestillingen om et "det der tales om" opfattet som tegn-løst "absolut signifie"), og mod en vis sprogfilosofi ("mit sprog er min verdens grænser" – et "absolut signifiant"). Den generelle semiotik vil netop stille spørgsmålet om tegngivningens struktur som et fundamentalt problem, der angår såvel 'sprog' som 'verden', og som opløser denne dichotomi i en "total semiosis", hvis delstrukturer ikke nødvendigvis er enten sproglige eller verdslige. Synspunktet synes at måtte få store filosofiske konsekvenser.

Her er det menneskets visuelt givne udfoldelse i rummet, "gestualiteten", der gøres

til genstand for semiotisk analyse. Interessen samler sig især om Greimas' og Julia Kristeva's artikler, som rejser en række centrale basisproblemer, hvoraf (1) gestualiteten som tegnstruktur og som tegnfunktion, og (2) forholdet mellem gestus-sprog og naturlige sprog (mellem lingvistik og semiotik). Greimas giver en første funktionel gestus-taxonomi:

Den gestiske tegngivning synes især at folde sig ud uden for den rent kommunikative funktion : først her er det tegngivende subjekt skilt fra det betegnedesubjekt (mimen er upersonlig, handler ikke om mimikeren selv); men der er til gengæld ikke tale om nogen dobbelt artikulation, om adskilt udtryksform og indholdsform (et mimet forløbe er helt igennem "morfofonematisk"). Det modsatte er tilfældet i direkte kommunikativ gestualitet : her er det tegngivende og det betegnede subjekt netop identiske (hvilket stærkt reducerer dens kommunikative betydning), mens indholds- og udtryksform er klart adskilte (samme håndbevægelse betyder ikke altid "goddag"). Denne ejendommelighed rejser samtidig spørgsmålet om sprogets semiologiske status. Gestualiteten opfattes ofte som en "oprindelig" udgave af sproget, så at sige sproget i dets ideogrammatiske fase; når lingvistikkens stratificerede model ikke rigtig dækker gestualiteten, betragtes dette som udtryk for gestualitetens ufuldkommenhed som sådan. Men er dette nødvendigt ? Den lingvistiske model sigter jo forsætligt på beskrivelse af sprog som kommunikation, - og implicerer altså postulatet at denne funktion hos sproget virkelig er (1) mulig, (2) væsentligst. For Julia Kristeva hænger dette direkte sammen med en grundliggende kapitalistisk verdensapproach, hvis alternativ er en marxisme, der først og fremmest ser tegngivningen som udøvelsen af en subversiv praksis. Gives der mere end èn tegnfunktion, ved siden af kommunikationen en ændrende praksis (ved siden af Sandheden, Effektiviteten), da er lingvistikkens aktuelle begrænsning ikke tilfældig, men heller ikke uomgængelig. Den stratificerede model er måske utilstrækkelig, ikke blot uden for sproget, men også på lingvistikkens eget område.

(Muligvis lader lingvistikken sig reparere ved indførelsen af - ved siden af, eller nærmest mellem, fonologiens og semantikkens planer - en central *grammatisk gestus*).

PAaB

I. A. RICHARDS Litteraturkritikkens principper ("Principles of Literary Criticism"), oversat fra engelsk af Niels Erik Wille. Paludans fiol-bibliotek, Jørgen Paludans forlag 1968 (orig. udg. 1924).

Lad os ikke ironisere over at man nu, med sanrt et halvt hundrede års forsinkelse, og på et tidspunkt, hvor nogle begynder at antyde, at nykritikken er et overstået stadium i dansk litteraturforskning og -kritik, endelig giver sig til at oversætte den amerikanske ny-kritiks hovedværker. Tværtimod synes sådanne oversættelser mere nødvendige end nogensinde - også for at man kan få øjnene op for at en egentlig ny-kritik har vi skam endnu dårligt nok fået sat i gang herhjemme.

Litteraturkritikkens Principper kan være ret så vanskelig læsning, fordi Richards pakker alt, hvad han har at sige, ind i en temmelig tung og vist også temmelig hjemmelavet psykologi, - men trods det 'ydre' udgangspunkt indeholder bogen dog de væsentligste nykritiske doktriner i svøb. Hovedsynspunktet i bogen er det, at kunstneriske oplevelser ikke adskiller sig principielt fra alle andre oplevelser; de er blot mere værdifulde, - og

'værdifuldt' er for Richards alt, der kan tilfredsstille menneskelige behov uden at føre til fortrængning af andre behov. Den store kunst har for Richards netop det kendemærke at kunstneren deri ved brug af emotivt sprog har formået at fastholde og kommunikere en oplevelse, der i sig rummer stærke modstridende komponenter, og "Ligevægten mellem modsatrettede impulser som vi mistænker for at være grundstrukturen i de fleste værdifulde æstetiske oplevelser aktiverer langt mere af vores personlighed end det er muligt i oplevelser, hvis emotioner er mere begrænsede." (p. 213).

Richards tænker sig, at litteraturforskningen og -kritikken kan gøres eksakte ved at anbringes inden for psykologien, men andre konsekvenser kan jo også drages af hans synspunkter, og det var dem, folk som William Empson og Cleanth Brooks drog: opgaven må være at analysere digtværket, fremhæve de spændinger, der hersker mellem e lementerne påpege digterværkets struktur, fremhæve de "tvetydigheder" og "paradokser', der fastholdes i digterværket og giver det dets spændvidde.

Richards stod givetvis endnu kun på tærskelen til den centrale ny-kritik, - men for at forstå denne må man naturligvis se, hvilke tankegange, den er rundet af. Og her kommer man ikke uden om Richards.

S. K.